

13 december 2021

Actieplan Energiearmoede (2022-2025)

Capelle aan den IJssel

Samenvatting

In Capelle werken wij toe naar een duurzame stad in 2050. Om ervoor te zorgen dat alle Capellenaren mee kunnen doen aan en profiteren van de energietransitie namen wij in het Programma Duurzaamheid op dat wij ons inzetten om energiearmoede aan te pakken.

Energiearmoede

We spreken over energiearmoede als huishoudens over een laag inkomen beschikken in combinatie met hoge energielasten dan wel een woning van energetisch onvoldoende kwaliteit (zoals slechte isolatie). Een groot deel van de huishoudens met een slecht geïsoleerde woning heeft op dit moment geen probleem met het betalen van de energierekening. Maar zij hebben wel relatief vaak te maken met gebrek aan wooncomfort en soms zelfs gezondheidsklachten.

Actieplan Energiearmoede Capelle aan den IJssel 2022-2025

Het Actieplan Energiearmoede is een eerste aanzet van een aanpak van energiearmoede in Capelle. Hiermee kunnen we stappen zetten én volgen wij ontwikkelingen en onderzoeken rondom energiearmoede. Dit vertalen wij naar een Capelse maatwerkaanpak.

Het Actieplan Energiearmoede 2022-2025 beschrijft 15 activiteiten waarmee wij energiearmoede de komende jaren willen aanpakken. De nadruk in de aanpak ligt op voorlichting, praktische ondersteuning en verder onderzoek naar de doelgroep en bewezen aanpakken. Wij gaan actief naar de Capellenaar toe. Hiermee geven wij Capellenaren toegang tot informatie, vaardigheden en middelen om energiekosten te verlagen, inkomen te vergroten en de energetische kwaliteit van de woning te verbeteren. Dit doen we samen met partners van de beleidsterreinen duurzaamheid, armoede en wonen.

Ambitie en doel

Het actieplan heeft tot doel dat energiearme huishoudens in Capelle ook bij kunnen dragen aan én profiteren van de energietransitie. Wij streven naar een daling van het percentage energiearmoede in Capelle in 2025 ten opzichte van de cijfers uit 2019.

Door energiearmoede aan te pakken, bereiken we ook een aantal subdoelen. Energiearmoede is namelijk vaak onderdeel van een vicieuze cirkel van financiële problemen en lichamelijke en geestelijke gezondheidsklachten. Een aanpak energiearmoede zorgt naast het slagen van de energietransitie ook en voor gezondheidsvoordelen.

Energiearmoede in Capelle

Uit cijfers van TNO blijkt dat in Capelle 5,40% van de huishoudens in 2019 energiearm was (in Nederland 7%). De verschillen per wijk zijn groot. In Oostgaarde Noord is 11,5% van de huishoudens energiearm, in Capelle West en 's Gravenland 2,2%. Daar komt nog verborgen energiearmoede bij. Het gaat dan om mensen die bewust minder energie gebruiken dan zij zouden willen omdat zij weinig te besteden hebben.

Doelgroep

In onze aanpak richten we ons in eerste instantie op huishoudens met een laag inkomen (dat is een inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum). Dat zijn niet alleen huishoudens met een inkomen uit bijstand, maar ook huishoudens met AOW met eventueel een klein aanvullend pensioen, een andere sociale voorziening als WW, en ondernemers en werknemers met weinig inkomsten.

Voortgang

Landelijk, provinciaal en lokaal zijn er allerlei ontwikkelingen op het gebied van een betaalbare energietransitie die kunnen leiden tot een aanscherping van onze aanpak energiearmoede. Wij volgen deze ontwikkelingen nauwlettend. Jaarlijks bekijken we samen met onze partners de aanpak opnieuw. Zo werken wij aan een effectieve en gerichte aanpak. De voortgang van dit actieplan wordt jaarlijks beschreven in de Monitor Programma Duurzaamheid.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Inhoudsopgave	3
Voorwoord	5
1 Waar gaat het over?	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Totstandkoming	7
1.3 Probleemanalyse	7
1.4 Doelgroep	10
1.5 Ambitie en doel	10
2 Hoe gaan wij aan de slag?	12
2.1 Integrale aanpak	12
2.2 Activiteiten	12
2.3 Monitoring	24
2.4 Financiering	24
Geraadpleegde bronnen	26

Voorwoord

Wij zitten middenin een transitie. Een transitie waarin we overstappen van energie uit fossiele brandstoffen zoals aardgas en steenkolen naar volledig groene energie. Deze energietransitie draagt in zeer grote mate bij aan het zoveel mogelijk voorkomen van verdere opwarming van de aarde en de gevolgen daarvan.

De gemeente, partners en bewoners zetten zich al jaren in voor schone energie. Helaas zien wij ook dat niet elke Capellenaar mee kan doen. Zoals wanneer er sprake is van energiearmoede.

Wij spreken van energiearmoede wanneer een huishouden onvoldoende toegang heeft tot goede energievoorzieningen in huis; wanneer er een onevenredig groot deel van het inkomen besteed moet worden aan de energierekening, waardoor mensen moeten inleveren op wooncomfort. De verwachting is dat het aantal Capelse huishoudens dat energiearm is, toeneemt door de hoge gasprijzen. Daarnaast kan energiearmoede toenemen doordat huishoudens moeten investeren in energiebesparing en duurzame technologie. We moeten dus nu actie ondernemen om mensen mee te laten doen en erger te voorkomen.

Energiearmoede is tot nu toe onderbelicht geweest. De verwachting is dat er de komende jaren meer inzicht in de omvang van energiearmoede en de samenstelling van de doelgroep komt. Ook zullen er steeds meer bewezen aanpakken komen. Dit actieplan is daarom een eerste stap naar een steeds effectievere aanpak. We reflecteren jaarlijks op de aanpak en passen, waar nodig, de aanpak aan.

Een ding weten we zeker: energiearmoede is vaak onderdeel van een vicieuze cirkel van financiële problemen en lichamelijke en geestelijke gezondheidsklachten. Daarom doet het me deugd dat deze aanpak beleidsterreinen en aanpakken verbindt. In samenhang met de beleidsterreinen duurzaamheid, armoede en wonen zorgen wij er stap voor stap voor dat alle Capellenaren bij kunnen dragen aan én profiteren van de energietransitie. Daardoor zullen ook het wooncomfort, de financiële situatie en de gezondheid van Capellenaren verbeteren.

Harriët Westerdijk
Wethouder Armoedebeleid

1 Waar gaat het over?

In dit hoofdstuk beschrijven wij de aanleiding voor het Actieplan Energiearmoede, hoe dit actieplan tot stand is gekomen en hoe groot het probleem in Capelle is. Verder beschrijven wij onze ambitie en het doel van het actieplan en geven wij een omschrijving van de doelgroep.

1.1 Aanleiding

In Capelle werken wij toe naar een duurzame stad in 2050. Dit staat in ons Programma Duurzaamheid 2019-2022. Dat doen wij slim en stap voor stap. Wij zorgen ervoor dat onze aanpak haalbaar en betaalbaar is voor alle Capellenaren.

Actieplan energiearmoede

Om ervoor te zorgen dat alle Capellenaren mee kunnen doen aan en profiteren van de energietransitie namen wij in het Programma Duurzaamheid 2019-2022 op dat wij ons inzetten om energiearmoede aan te pakken. Het Actieplan Energiearmoede 2022-2025 geeft aan hoe we dat gaan doen.

Energiearmoede

We spreken van energiearmoede wanneer een huishouden onvoldoende toegang heeft tot goede energievoorzieningen in huis. TNO spreekt over energiearmoede als huishoudens over een laag inkomen beschikken in combinatie met hoge energielasten dan wel een woning van energetisch onvoldoende kwaliteit (zoals slechte isolatie). Energiearmoede heeft dus niet alleen te maken met een laag inkomen of moeite met betalen van de energierekening. Een groot deel van de energiearme huishoudens in Capelle heeft op dit moment geen probleem met het betalen van hun energierekening. Maar zij hebben wel relatief vaak te maken met gebrek aan comfort en soms zelfs gezondheidsklachten. Ook is er verborgen energiearmoede. Het gaat dan om mensen die bewust minder energie gebruiken dan zij zouden willen omdat zij weinig te besteden hebben. Zij leveren dus in op hun wooncomfort.

De verwachting is dat het aantal Capelse huishoudens dat energiearm is, toeneemt door de hoge gasprijzen. Daarnaast kan de warmtetransitie energiearmoede verergeren doordat huishoudens moeten investeren in energiebesparing en duurzame technologie, zoals isolatie of zonnepanelen.

1.2 Totstandkoming

Dit actieplan is tot stand gekomen na overleggen met verschillende partijen en personen. De doelgroep zelf is nog niet geraadpleegd. De reden is dat de doelgroep nog niet (compleet) in beeld is. Er zijn wel gesprekken gevoerd met Stichting Welzijn Capelle, Havensteder, de Huurdersraad Capelle (HRC), het Energie Collectief Capelle (ECC), ZonKracht en de energiecoaches. Zij gaven veel inzicht in de doelgroep en werkbare aanpakken. Ook de gesprekken met andere gemeenten en TNO leverden waardevolle input op.

1.3 Probleemanalyse

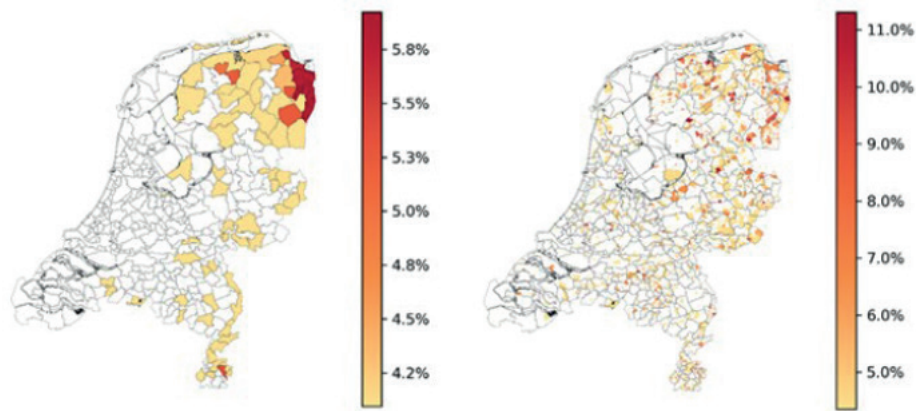
Nederland: 7% huishoudens energiearm

Uit onderzoek van TNO blijkt dat in 2019¹ 500.000 huishoudens in Nederland in energiearmoede leefden. Dit zijn huishoudens met een laag inkomen die te maken hebben met hoge energiekosten of een woning met relatief lage energetische kwaliteit. Dat was zo'n 7% van het totale aantal huishoudens. Deze huishoudens gaven 13-20% van hun inkomen uit aan energie tegenover 5% gemiddeld voor alle huishoudens. Veel huishoudens met energiearmoede wonen in het oosten, noorden en zuiden van het land.

Binnen de groep van energiearme huishoudens hadden ongeveer 250.000 huishoudens én een relatief laag inkomen én hoge energiekosten én een woning met lage energiekwaliteit.

Er waren naar schatting ongeveer 140.000 huishoudens met verborgen energiearmoede. Dus 1,8% van alle huishoudens consumeren vanwege financiële problemen minder energie dan ze zouden willen.

¹ Recentere cijfers zijn nog niet beschikbaar.

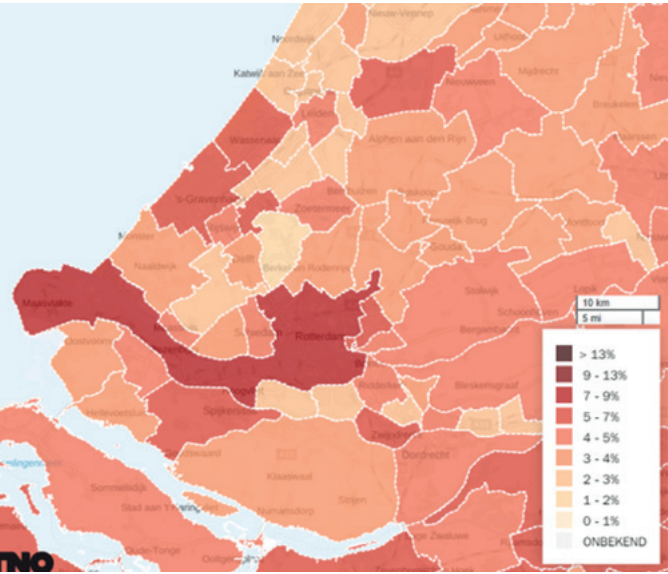
Bron: TNO, De feiten over energiearmoede in Nederland (september 2021)
 De kaart geeft de 20% meest energiearme gemeenten (links) en wijken (rechts) in Nederland weer.
 Energiearmoede is hier gemeten als het % huishoudens met én een laag inkomen én hoge energiekosten én een woning van relatief lage energetische kwaliteit.

Capelle aan den IJssel: 5,4% huishoudens energiearm, maar grote verschillen per wijk

Uit het eerder genoemde onderzoek van TNO blijkt dat in 2019 in Capelle 5,40% van de huishoudens energiearm was. Dat zijn huishoudens met enerzijds een laag inkomen en anderzijds óf hoge energie-kosten óf een woning met een relatief lage energetische kwaliteit. Daar komt nog verborgen energie-armoede bij.

Als we kijken naar Capelle in vergelijking tot omliggende gemeenten, dan valt op dat alleen in Rotterdam en den Haag het totale percentage energiearme huishoudens hoger is dan in Capelle aan den IJssel.

Rotterdam	7,46%
'S Gravenhage	5,86%
Capelle aan den IJssel	5,40%
Zwijndrecht	5,30%
Nissewaard	5,07%

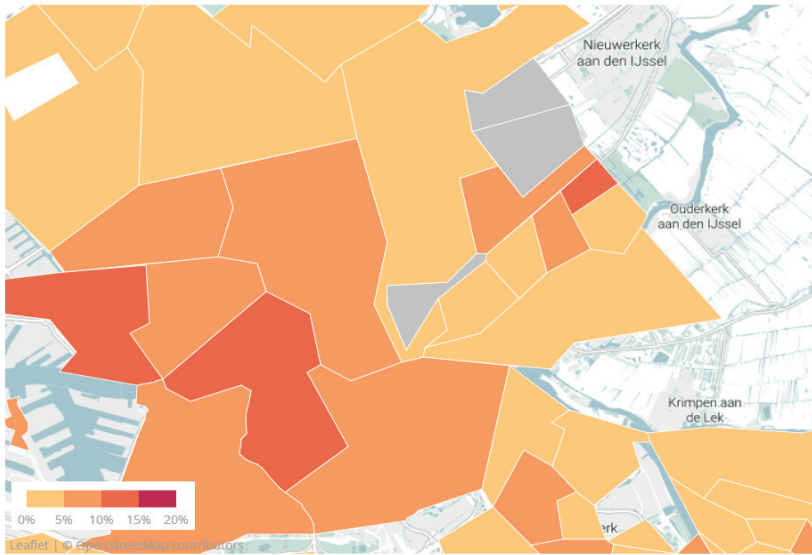
Bron: TNO interactieve kaart Energiearmoede per gemeente en wijk in percentage weergegeven.

Energiearmoede per wijk

Als we inzoomen op wijken in onze regio, krijgen we een ander plaatje. De Schelluinsestraat in Gorinchem (16,28%), de wijken Feijenoord in Rotterdam (12,2%) en Oostgaarde Noord in Capelle aan den IJssel (11,5%) scoren het hoogst. Deze wijken horen tot de 7% van het aantal wijken met een energie-armoede van meer dan 10%. Maar ook Barendrecht Noord scoort hoog met 10,3%. Het Sterrenkwartier in de gemeente Nissewaard scoort 8,17% en in dezelfde gemeente de wijk Akkers gemiddeld 8,2%. In Charlois en het Centrum van Rotterdam is dat percentage 8,5 en in Oud Krispijn in Dordrecht 8,4%. Deze grote verschillen per wijk hebben te maken met de woningvoorraad en hoogte van het inkomen.

Er zijn ook wijken in Capelle waar juist weinig energiearme huishoudens zijn. Het gaat dan om Middelwatering West, Oostgaarde Zuid, Capelle West en 's Gravenland.

Oostgaarde Noord	11,5%
Schenkel	7,9%
Middelwatering Oost	5,9%
Middelwatering West	3,6%
Oostgaarde Zuid	3,5%
Capelle West en 's Gravenland	2,2%
Rivium, Fascinatio en Schollevaar	onbekend ²

Bron: TNO interactieve kaart Energiearmoede per gemeente en wijk in percentage weergegeven.

² Voor deze wijken heeft TNO niet genoeg data (lees aantal huishoudens en/of gegevens van warmteleveranciers) beschikbaar.

1.4 Doelgroep

Nederland

Uit het eerder genoemde onderzoek van TNO blijkt dat eenpersoonshuishoudens en met name eenouder gezinnen sterk oververtegenwoordigd zijn in de groep energiearme huishoudens. Van de energiearme huishoudens woont ongeveer 75% in een corporatiewoning; pakweg 12% van de energiearme huishouden bezit een koopwoning, een vergelijkbaar percentage huurt particulier. Ongeveer 40% van de energiearme huishoudens heeft inkomen uit de bijstand of een andere sociale voorziening, ongeveer 40% heeft een pensioen. Verder komt energiearmoede relatief het meest voor in woningen die gebouwd zijn tussen 1950 en 1975: ongeveer 50% van de energiearme huishoudens heeft zo'n woning, tegenover 30% gemiddeld in Nederland. Tenslotte zien we dat energiearmoede zich niet concentreert in galerij-, portiek-, beneden- en bovenwoningen. Integendeel: 80-90% van de energiearme huishoudens woont in een tussenwoning, een hoekwoning of een twee-onder-een kap woning.

Capelle aan den IJssel

Op dit moment is het nog niet mogelijk een specifieke omschrijving van de kenmerken van de Capelse doelgroep te geven. De verwachting is dat de Capelse doelgroep qua kenmerken vergelijkbaar is met de Nederlandse doelgroep zoals in de voorgaande paragraaf is beschreven. TNO werkt aan een monitor met informatie over energiearmoede op wijk/buurtniveau. Dat geeft ons op termijn meer inzicht in de Capelse doelgroep.

In onze aanpak richten we ons in eerste instantie op huishoudens met een laag inkomen (dat is een inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum). Dat zijn niet alleen huishoudens met een inkomen uit bijstand, maar ook huishoudens met AOW met een inkomen uit bijstand, AOW met eventueel een klein aanvullend pensioen, een andere sociale voorziening als WW, en ondernemers en werknemers met weinig inkomsten.

1.5 Ambitie en doel

Ambitie

Wij streven naar een daling van het percentage energiearmoede in Capelle in 2025 ten opzichte van de cijfers uit 2019. Daarbij is het belangrijk dat we ontwikkelingen bij andere overheden volgen zodat we inzicht krijgen in (de effectiviteit van) sturingsinstrumenten (Activiteit 13: Ontwikkelingen en onderzoeken volgen). Ook merken we op dat we bij de aanpak van energiearmoede afhankelijk zijn van externe factoren. Denk aan van besluiten het Rijk, wel/niet isoleren door verhuurders, energieprijzen etc.

Doel

Dit actieplan heeft als doel dat energiearme huishoudens in Capelle ook bij kunnen dragen aan én profiteren van de energietransitie.

Door energiearmoede aan te pakken, bereiken we ook een aantal subdoelen. Energiearmoede is namelijk vaak onderdeel van een vicieuze cirkel van financiële problemen en lichamelijke en geestelijke gezondheidsklachten.

1. De betaalbaarheid van de (toekomstige) energierekening is een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de energietransitie. Als een deel van de huishoudens achterop raakt in de energietransitie kan dit het maatschappelijk draagvlak voor de energietransitie ondermijnen. Omgekeerd geldt dat het terugdringen van energiearmoede kan bijdragen aan het versnellen van de energietransitie.

2. Energiearmoede staat niet op zichzelf. Als er sprake is van betalingsachterstanden op de energierekening, zijn die er vermoedelijk ook op de huur of zorgverzekering. Het oplossen van energie betaalachterstanden helpt bij het tegengaan van het verergeren van schuldenproblematiek.

3. Het investeren in duurzame energie in huishoudens met energiearmoede zorgt een goed verwarmde woning. Dit zorgt weer voor gezondheidsvoordelen, betere prestaties op school, hogere arbeidsproductiviteit en minder ziekteverzuim.

2 Hoe gaan wij aan de slag?

In dit hoofdstuk beschrijven wij de activiteiten om energiearmoede aan te pakken.

2.1 Integrale aanpak

Energiearmoede is meer dan alleen een financieel vraagstuk. Een complete aanpak energiearmoede beschrijft dus oplossingen voor alle facetten van energiearmoede. Als wij energiearmoede willen aanpakken, vraagt dat om een inzet die meer beleidsterreinen omvat dan alleen duurzaamheid. Het gaat om een samenhangende aanpak met beleidsterreinen zoals armoede en wonen.

In dit actieplan ontmoeten als het ware het Programma Duurzaamheid 2019-2022, de Uitvoeringsplannen voor de warmtetransitie, het Beleidskader aanpak armoede en schulden 2021-2024, de Visie Sociaal Domein 2.0 en de Prestatieafspraken tussen Havensteder en de gemeente elkaar. Wij hebben bestaande activiteiten uit die beleidsplannen overgenomen, gekoppeld en extra aandacht voor energiearmoede toegevoegd. Wij maken gebruik van bestaande netwerken en samenwerkingsverbanden en werken aan slimme verbindingen tussen professionals, activiteiten en sociale structuren. Zo maken we slim gebruik van bestaande maatregelen bij de aanpak van energiearmoede. Op deze manier groeit het bewustzijn over energiearmoede en groeien ook de mogelijkheden om daar aan te werken.

2.2 Activiteiten

Het Actieplan Energiearmoede is een eerste aanzet van een aanpak van energiearmoede in Capelle. Hiermee kunnen we stappen zetten én ontwikkelingen en onderzoeken rondom energiearmoede volgen en deze vertalen naar een Capelse maatwerkaanpak.

Dit actieplan beschrijft de activiteiten waarmee gemeente en partners de komende jaren (2022-2025) energiearmoede in Capelle willen aanpakken. De nadruk in de aanpak ligt op voorlichting, praktische ondersteuning en verder onderzoek naar de doelgroep en bewezen aanpakken. Wij gaan actief naar de Capellenaar toe. Op deze manier geven wij Capellenaren toegang tot informatie, vaardigheden en middelen om energiekosten te verlagen, inkomen te vergroten en de energetische kwaliteit van de woning te verbeteren.

Voorlichting

Door in te zetten op voorlichting willen wij bereiken dat de Capellenaar energiearmoede herkent en de weg naar regelingen en activiteiten kent om energiearmoede aan te pakken. Uitgangspunt daarbij is dat informatie over energiearmoede actueel, goed vindbaar en begrijpelijk is.

Wij werken dit uit aan de hand van de volgende activiteiten:

1. Communicatieaanpak
2. Capelse Energieloket
3. Inloopschool
4. Energiearmoede toevoegen aan aanbod hulpverleners
5. Financiële regelingen van de (Rijks)overheid

Praktische ondersteuning

Energiearmoede herkennen is één ding. Overgaan tot het nemen van maatregelen om energiearmoede aan te pakken, is een volgende stap. Die stap kan gemakkelijker worden gezet als er goede ondersteuning is, dicht bij huis, praktisch en concreet. Ondersteuning die de Capellenaar in staat stelt (zelf) stappen te zetten om mee te kunnen doen met de energietransitie.

Wij werken dit uit aan de hand van de volgende activiteiten:

6. Energiecoaches
7. Financiële educatie
8. Pilot inductiekoken
9. Financieringsconstructies aanschaf energiezuinige huishoudelijke apparaten
10. Installatieservice

Onderzoek

Tenslotte zijn er activiteiten die nog (verder) uitgewerkt en afgestemd moeten worden met partners. Om die verder uit te werken is extra kennis over en ervaring van de doelgroep belangrijk. Ook is het belangrijk dat we leren van ervaringen van andere overheden en (landelijke) ontwikkelingen op het gebied van energiearmoede volgen. Dit draagt bij aan een nog betere aanpak energiearmoede.

Wij werken dit uit aan de hand van de volgende activiteiten:

11. In gesprek met de doelgroep
12. Community of Practice (COP) Inclusieve Energietransitie
13. Ontwikkelingen en onderzoeken volgen
14. (Wijkgerichte) aanpak voor slecht geïsoleerde gebouwen
15. Onderzoek naar de wenselijkheid/noodzaak en mogelijkheden om huishoudens te compenseren

Activiteit 1: Communicatieaanpak

De energietransitie staat niet hoog op het prioriteitenlijstje van onze doelgroep. En als er al over wordt nagedacht, weten mensen vaak niet wat hun mogelijkheden zijn. De eerste stap is dus dat wij mensen informeren.

Vanuit armoede, duurzaamheid en sociale zaken wordt al gecommuniceerd over uiteenlopende onderwerpen. Ook de wijze waarop we communiceren is divers. Zo zijn er nieuwsbrieven, sprekers op wijkbijeenkomsten en informeren hulpverleners de Capellenaar over beschikbare regelingen. Dit breiden wij uit met de boodschap over de energietransitie en de mogelijkheden om energiearmoede aan te pakken.

Het is belangrijk dat wij de informatie via de juiste kanalen verspreiden en met de juiste toonzetting. In de opmaak van de boodschap houden wij er bijvoorbeeld rekening mee dat huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond oververtegenwoordigd zijn onder de doelgroep.

Wat gaan wij doen:

Een communicatieplan opstellen.

Tijdspad:

Januari 2022: Communicatieplan opstellen
Vanaf februari 2022: uitvoering

Betrokken partijen:

Communicatieafdelingen van Welzijn Capelle, gemeente Capelle en Havensteder

Activiteit 2: Capelse Energieloket

In Capelle aan den IJssel hebben wij ons eigen Energieloket (Amnestypein 3). Hier kunnen Capellenaren zonder afspraak op donderdag binnenlopen om zich te laten informeren over een duurzamer Capelle. Het loket is ingericht als een showroom met voorbeelden van quick wins (goedkope energiebesparende producten die snel een besparing opleveren), isolatiematerialen, zonnepanelen en een watertafel.

Op dagen dat er geen inloop is, is de ruimte beschikbaar voor partners om te vergaderen of een activiteit, zoals invulhulp, te organiseren. Afspreken in het Energieloket heeft als extra effect dat draagvlak voor duurzaamheid ontstaat.

Wat gaan wij doen:

Spreekuren met financiële hulpverleners in het Energieloket organiseren

Tijdspad:

Januari 2022 en verder

Betrokken partijen:

Welzijn Capelle

Activiteit 3: Inloopschool

De Bibliotheek aan de IJssel zet zich van oudsher in voor de persoonlijke ontwikkeling van de bewoners van Capelle en Krimpen aan den IJssel. Hiervoor is de Inloopschool gestart; een serie online trainingen over uiteenlopende onderwerpen. Energiecoaches verzorgden eerder al een korte workshop over energie besparen. Dit bieden wij structureel aan.

Wat gaan wij doen:	Workshops energiebesparing aanbieden via de inloopschool
Tijdspad:	2022 en verder
Betrokken partijen:	Gemeente Capelle en Bibliotheek aan den IJssel

Activiteit 4: Energiearmoede toevoegen aan aanbod hulpverleners

De gemeente helpt nu al inwoners die hun rekening niet op tijd betalen. Hiervoor zijn afspraken gemaakt met woningcorporaties, zorgverzekeraars en energie- en drinkwaterbedrijven. Deze instanties berichten de gemeente als een bewoner de rekening niet betaalt, ook niet na een herinnering. Hulpverleners van Welzijn Capelle en vrijwilligersorganisatie Samen010 bieden dan hulp aan.

Er is nu nog geen specifieke aandacht voor energiearmoede in het aanbod. Daar brengen wij verandering in door samen met de Coach Financiële Preventie van Welzijn Capelle een plan op te stellen.

Wat gaan wij doen:	Samen met de Coach Financiële Preventie van Welzijn Capelle een plan opstellen om het Eropaf team, medewerkers GR IJsselgemeenten Sociale Zaken, wijkwinkels en adminicafé's te trainen in het onderwerp energiearmoede en de mogelijkheden om dit aan te pakken
Tijdspad:	Medio 2022 en verder
Betrokken partijen:	Welzijn Capelle, Samen010 en Gemeente Capelle

Activiteit 5: Financiële regelingen van de (Rijks)overheid

In het Programma Duurzaamheid is vastgelegd dat wij het essentieel vinden dat de woonlasten van Capellenaren op de lange termijn betaalbaar blijven en zij in comfortabele toekomstbestendige woningen wonen. Daar horen verantwoorde financieringsmogelijkheden bij. Wij hebben als uitgangspunt dat de Rijksoverheid moet zorgen dat de energietransitie haalbaar en betaalbaar is voor iedereen.

Ook het kabinet heeft als uitgangspunt dat de stap naar minder CO2 uitstoot voor iedereen haalbaar en betaalbaar is. Het kabinet heeft daarom in het Klimaatakkoord maatregelen getroffen die de effecten van het energie- en klimaatbeleid op huishoudens beperken. Zo zijn er het Nationaal Warmtefonds en de Energiebespaarlening.

Het is algemeen bekend dat onze doelgroep slecht de weg vindt naar beschikbare financieringsmogelijkheden. Door bewoners te wijzen op deze mogelijkheden, bieden wij hen de kans hun energielasten te verminderen, te besparen op hun uitgaven en mee te kunnen doen met het verduurzamen van hun wijk of straat.

Wat gaan wij doen:	Wij besteden in onze communicatie aandacht aan financiële maatregelen van de (Rijks)overheid.
Tijdspad:	Januari 2022 en verder
Betrokken partijen:	Gemeente Capelle aan den IJssel

Activiteit 6: Energiecoaches

Capelle heeft energiecoaches. De coaches komen op verzoek van bewoners (huurders en woningeigenaren) bij hen thuis. Samen bekijken ze het energieverbruik. De coach geeft simpele tips voor een zo laag mogelijk energieverbruik. De bewoner ontvangt een box vol met gratis energiebesparende artikelen, zoals LED-lampen, tochtstrips en een douchewekker. Gemiddeld besparen bewoners naar aanleiding van een adviesbezoek zo'n €115,- per jaar. Ook bij huishoudens waar al zuinig wordt geleefd (vanuit duurzaamheidsoogpunt of omdat de financiën niet toereikend zijn), weten de energiecoaches toch een manier te vinden om te besparen (zonder dat het wooncomfort er onder lijdt).

Van 1 augustus 2021 tot 1 augustus 2022 krijgt het project energiecoaches een extra boost. Met middelen vanuit de landelijke Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW) kunnen er bovenop de energieadviezen voor huurders en woningeigenaren, nog eens 1.200 huurders een adviesgesprek aanvragen. Dat doen we door met de middelen uit de regeling tijdelijk enkele betaalde energiecoaches in te zetten. Zij delen tevens 5.000 gratis energieboxen met energiebesparende producten uit onder Capelse huurders. Dit doen zij door per buurt langs de deuren te gaan en de box aan te bieden.

Voor woningeigenaren is het mogelijk om vanuit de RREW zelf een box met energiebesparende producten samen te stellen via de webshop van de WoonWijzerWinkel. Zij ontvangen direct korting op deze aankoop.

Uiteraard houden we eventuele nieuwe regelingen vanuit de Rijksoverheid in de gaten om te zien of we ook na 1 augustus 2022 het project breder kunnen blijven voortzetten.

Wat gaan wij doen:	Het project energiecoaches verder professionaliseren, waardoor steeds meer Capellenaren slim energie kunnen besparen.
Tijdspad:	Augustus 2021 en verder
Betrokken partijen:	Stichting Trias Innervatie, Havensteder, Welzijn Capelle, HRC, ECC, gemeente Capelle aan den IJssel

Activiteit 7: Financiële educatie

Door financiële educatie leren mensen hoe ze verstandig met geld kunnen omgaan en hoe ze hun financiële huishouding op orde kunnen houden. De uitvoering van financiële educatie vindt plaats door Stichting Welzijn Capelle, onderwijsinstellingen, Stichting CJG Capelle, GR IJsselgemeenten Sociale Zaken, De Jonge Krijger en vrijwillige inzet zoals de Budgetmaatjes van Stichting Samen010. Instrumenten zijn onder meer 'Voorlichting over financiële regelingen en voorzieningen voor de doelgroep', 'budgettrainingen' en de jaarlijkse Week van het Geld voor scholen.

Wat gaan wij doen:	Samen met Stichting Welzijn Capelle het thema energiearmoede een plek geven in de financiële educatie.
Tijdspad:	Januari 2022 en verder
Betrokken partijen:	Welzijn Capelle, gemeente Capelle, onderwijsinstellingen, Stichting CJG Capelle, de GR IJsselgemeenten Sociale Zaken, De Jonge Krijger en Budgetmaatjes van Stichting Samen010

Activiteit 8: Pilot inductiekoken

In de Florabuurt en aan de Akkerwinde staan veel woningen die alleen een aardgasaansluiting in huis hebben voor het koken. De verwarming en warm tapwater zijn collectief geregeld via blokverwarming. Als deze bewoners de overstap naar inductiekoken maken, is er geen aardgas meer nodig in hun woning. Zij betalen dan geen aansluitbijdrage meer. Deze stap is niet alleen vanuit duurzaamheidsoogpunt slim. Ook de veiligheids- en kostenoverweging spelen mee. De overstap is alleen niet voor elke bewoner betaalbaar. De gemeente gaat 50 particuliere woningeigenaren in deze buurten stimuleren om de overstap te maken naar inductiekoken. Woningeigenaren ontvangen een voucher voor de aanschaf van een elektrische kookplaat, een extra groep in de meterkast en extra stroomdraad. De Van Cappellen Stichting heeft hiervoor middelen beschikbaar gesteld.

Wat gaan wij doen:	50 particuliere woningeigenaren in de Florabuurt stimuleren om de overstap te maken naar inductiekoken
Tijdspad:	November 2021 - december 2022
Betrokken partijen:	Pameijer (wijkrestaurant) en de VvE's in de Florabuurt en Akkerwinde, gemeente Capelle aan den IJssel

Activiteit 9: Financieringsconstructies aanschaf energiezuinige huishoudelijke apparaten

Huishoudelijke apparaten zijn grote energieslurpers. Vooral als apparaten zoals een wasmachine of koelkast al wat ouder zijn. Energiezuinige apparaten zijn vaak duurder dan tweedehands apparaten. Met als gevolg dat mensen er qua energieverbruik niets mee opschieten als ze een 'nieuw' tweedehands apparaat aanschaffen.

In Nederland zijn verschillende financieringsconstructies bekend om de aanschaf van energiezuinige apparaten en elektrisch koken voor iedereen mogelijk te maken. Zo biedt het Rijk een regeling dat je € 35,- terugkrijgt als je je oude koelkast inruilt voor een nieuwe. Het is echter de vraag of dit onze doelgroep helpt. Hoewel minder, is er nog altijd een investering nodig.

Wat de doelgroep kan helpen, is een witgoedregeling. Verschillende gemeenten in Nederland, waaronder Groningen, bieden zo'n regeling aan. Het is een vergoeding voor de reparatie of vervanging van een huishoudelijk apparaat. Er zijn ook gemeenten waar deze regeling ingezet kan worden bij de aanschaf van pannen voor elektrisch koken en voor het vervangen van een geiser naar een CV-ketel. Inwoners die gedurende langere tijd een laag inkomen hebben, kunnen 1 keer per jaar een beroep doen op deze bijzondere bijstand. Vanuit energiearmoede gezien, is het raadzaam uit te zoeken of zo'n witgoedregeling ook in Capelle mogelijk is.

In het onderzoek richten we ons op zo energie zuinig mogelijke oplossingen die tegelijk een besparing opleveren wat voordeel op de energierekening oplevert. We stellen onszelf in dit onderzoek verschillende vragen zoals; op welke wijze kunnen we slim gebruik maken van al bestaande regelingen? Maken we daarin onderscheid in typen witgoed en zo ja, met welke keuze is de doelgroep dan het meeste geholpen? Verplichten we Capellenaren bij vooraf vastgestelde verkooppunten te kopen, of laten we dat vrij? En welke bedragen vergoeden we? Bieden we voor de aanschaf van energiezuinige apparaten een lening aan, of wordt het een eenmalige gift? Het college en de raad informeren we over de uitkomsten van dit onderzoek. Het college stelt de uiteindelijke regeling vast.

Wat gaan wij doen:	Onderzoeken of een witgoedregeling met duurzame voorwaarden mogelijk is binnen Capelle
Tijdspad:	N.t.b.
Betrokken partijen:	Team Duurzaamheid, afdeling Samenleving, GR IJsselgemeenten Sociale Zaken

Activiteit 10: Installatieservice

Van 1 augustus 2021 tot 1 augustus 2022 ontvangen alle huurders in de Florabuurt een gratis energiebox met energiebesparende producten. Dit wordt mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Rijk (zie ook activiteit 6). Met extra middelen van de Van Capellen Stichting kunnen we hierop aansluitend een installatieservice oprichten. De medewerkers van deze service, veelal zelf bewoners uit de wijk, helpen bewoners uit de Florabuurt bij het installeren van de producten uit de energiebox, zoals radiatorfolie of een ledlamp. Zo snijdt het mes aan twee kanten. Aan de ene kant besparen bewoners op hun energieverbruik en – rekening. Bewoners die voor de installatieservice gaan werken verdienen een inkomen en vergroten hun kennis, ervaring en vaardigheden op het gebied van de energietransitie vergoot. Hierdoor nemen hun kansen op de arbeidsmarkt toe.

Een aantal energiecoaches helpt op verzoek van de bewoner ook bij het aanbrengen van producten uit de energiebox, zoals radiatorfolie, tochtstrips en LED-lampen.

Wat gaan wij doen:	Installatieservice voor energieboxen voor huurders in de Florabuurt opzetten. Onderzoeken of de installatieservice in heel Capelle aangeboden kan worden. Hierover gaan we in gesprek met de Van Capellen Stichting en energiecoaches.
Tijdspad:	September 2021 en verder
Betrokken partijen:	Gemeente Capelle aan den IJssel en de GR IJsselgemeenten Sociale Zaken

Activiteit 11: In gesprek met de doelgroep

We kunnen op dit moment nog geen goede omschrijving van de Capelse doelgroep geven. Dat maakt het lastig om een gesprek met hen te organiseren. Terwijl input van de doelgroep zelf, helpt om de aanpak energiearmoede aan te passen aan hun behoeften. Wij onderzoeken daarom manieren om effectief in gesprek te gaan met de doelgroep. In eerste instantie vooral met huishoudens met een inkomen uit de bijstand of een andere sociale voorziening of pensioen. Later ook met andere doelgroepen.

Hiervoor maken we gebruik van de focusgroepen. Bij een focusgroep gaan de deelnemers (afkomstig uit de doelgroep) met elkaar onder begeleiding in gesprek aan de hand van vragen over het gebruik van het aanbod, ervaren tekortkomingen en persoonlijke belemmeringen en mogelijke oplossingen.

Wat gaan wij doen:	Wij onderzoeken manieren om effectief in gesprek te gaan met de doelgroep.
Tijdspad:	Januari 2022 en verder
Betrokken partijen:	Gemeente Capelle aan den IJssel, Havensteder, Welzijn Capelle, de GR IJsselgemeenten Sociale Zaken

Activiteit 12: Community of Practice (COP) Inclusieve Energietransitie

De Provincie Zuid-Holland en TNO organiseren een COP. Daarmee stimuleert en faciliteert de provincie aanpakken die gericht zijn op inclusieve energietransitie³. Het gaat om aanpakken in wijken waar relatief veel minima met hoge energierekeningen voorkomen, én waar betrokkenheid bij de energietransitie niet vanzelfsprekend is. Gemeenten worden met elkaar verbonden en leren samen van wijkaanpakken. TNO monitort de aanpakken en de provincie biedt financiële ondersteuning voor bijvoorbeeld de inhuur van een procesbegeleider. De gemeente en Welzijn Capelle werken samen een aanpak uit.

Wat gaan wij doen:	Deelnemen aan COP Inclusieve energietransitie
Tijdspad:	Najaar 2022 - 2025
Betrokken partijen:	Welzijn Capelle, gemeente Capelle aan den IJssel, TNO, Provincie Zuid-Holland

³ De overstap van energie uit fossiele brandstoffen zoals aardgas en steenkolen naar volledig groene energie is voor iedereen toegankelijk en iedereen profiteert er van.

Activiteit 13: Ontwikkelingen en onderzoeken volgen

Er is steeds meer aandacht voor energiearmoede en de energietransitie. Wij volgen Europese, landelijke, provinciale en lokale ontwikkelingen hierover nauwlettend. Hiermee kunnen we immers onze aanpak steeds effectiever maken. Hieronder benoemen we hier een aantal ontwikkelingen:

Europa

Bestrijding van energiearmoede is een serieus onderdeel van het Europese klimaatbeleid. Alle lidstaten zijn verplicht energiearmoede in kaart te brengen en er komt in 2026 een Europees fonds om de problemen te bestrijden.

Nederland

Op Rijksniveau wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van het Warmtefonds. Ook heeft het demissionaire kabinet op Prinsjesdag 2021 laten weten dat het 500 miljoen euro uittrekt voor een nationaal isolatieprogramma. Daarnaast is het demissionaire kabinet voornemens om maatregelen te treffen om de stijgende lasten voor huishoudens en bedrijven te compenseren. Eén van de maatregelen is het beschikbaar stellen van 150 miljoen euro voor gemeenten om energiearmoede aan te pakken. Wij zijn als gemeente nu al in gesprek met lokale partners over de wijze waarop we deze middelen willen inzetten. Daarbij hebben we aandacht voor het bereiken van de doelgroep en voor het vaststellen van een aanbod dat deze doelgroep het beste helpt om energie te besparen en comfortabel te wonen. Zodat we zo snel mogelijk na ontvangst van de gelden de doelgroep kunnen informeren en zij gebruik kunnen maken van het aanbod.

TNO en Platform31

Organisaties als TNO en Platform31 besteden veel aandacht aan energiearmoede. TNO onderzoekt de doelgroep en de omvang van energiearmoede in Nederland. Platform31 ontwikkelt masterclasses om gemeenten handelingsperspectief te bieden. Zij bouwen ook aan een kennisdossier energiearmoede.

Provincie

De gemeente Capelle en Welzijn Capelle sluiten eind 2021 aan bij de Community of Practice (COP) Inclusieve energietransitie van de provincie Zuid-Holland en TNO. Daar delen en leren gemeenten samen over een inclusieve energietransitie. (zie activiteit 12)

Capelle

Zonkracht, de Capelse zon coöperatie, werkt aan een tweede dak met panelen voor Capellenaren. Er wordt uitgezocht op welke manier mensen met een smalle beurs mee kunnen doen.

Wat gaan wij doen:	Wij volgen ontwikkelingen en onderzoeken rondom energiearmoede en vertalen deze naar een Capelse aanpak.
Tijdspad:	Vanaf september 2021
Betrokken partijen:	Gemeente Capelle aan den IJssel

Activiteit 14: (Wijkgerichte) aanpak voor slecht geïsoleerde gebouwen

Een van de criteria van energiearmoede is dat een woning van energetisch onvoldoende kwaliteit is. Door deze woningen te isoleren, kan je voorkomen dat huishoudens die nu nog niet energiearm zijn, dat wel worden. Veel bewoners kunnen zo'n isolatieaanpak niet zelf regelen. Zij zijn huurders of particuliere eigenaren die geen geld hebben om te investeren.

In het Programma Duurzaamheid en de Transitievisie Warmte benoemen we dat we (blijven) inzetten op energiebesparing, vooral door Capellenaren te stimuleren om hun woning of bedrijf beter te isoleren. Het advies is te isoleren naar de landelijke 'Standaard voor woningisolatie'. Gebouweigenaren kunnen kiezen wanneer zij hun gebouw isoleren naar de Standaard. Het ligt voor de hand om dat te doen op natuurlijke momenten zoals een verbouwing of verhuizing. Voor de verduurzaming van woningen gaan wij door met de lopende energiecampagnes. Daarbij hanteren wij maatwerk voor verhuurders, huurders, eigenaren van grondgebonden koopwoningen en VvE's.

In 2022 wordt het Capelse Programma Duurzaamheid herijkt. Dat is een uitgelezen moment voor ons om samen met de grootste woningcorporatie in Capelle een systemische oplossing te ontwikkelen voor het isoleren van grote hoeveelheden woningen. Zodat ook bewoners die zelf niet zo'n isolatieaanpak kunnen regelen, wel in een comfortabele woning kunnen wonen. De afspraken hierover kunnen worden opgenomen in de Samenwerkingsovereenkomst van gemeente en Havensteder. Uiteraard worden ambities afgestemd op het speelveld en de financiële realiteit waarin corporaties en de gemeente zich bevinden.

Tot die tijd gaan ontwikkelingen uiteraard gewoon door. Zo zijn woningen in de donkerste gebieden op de Interactieve kaart Energiearmoede van TNO al de eerste prioriteit van Havensteder als het gaat om verduurzamen en het opleveren van energiezuinige woningen.

Wat gaan wij doen:	Een systemische oplossing ontwikkelen voor het isoleren van grote hoeveelheden woningen
Tijdspad:	Medio 2022 en verder
Betrokken partijen:	Havensteder, Gemeente Capelle aan den IJssel

Activiteit 15: Onderzoek naar de wenselijkheid/noodzaak en mogelijkheden om huishoudens te compenseren

De afgelopen maanden zijn de energieprijzen flink gestegen. Energieleveranciers hebben het zwaar of vallen zelfs om. Met alle gevolgen van dien voor de energierekening van huishoudens. Vooral huishoudens met flexibele energiecontracten of huishoudens die op korte termijn een nieuw contract aan moeten gaan, voelen deze stijging direct in hun portemonnee. Het kabinet trekt de portemonnee om een deel van de stijgende energierekening te compenseren. Door de energiebelasting fors te verlagen, zijn huishoudens gemiddeld ruim 400 euro minder kwijt zijn aan de energienota. De tegemoetkoming geldt voor één jaar. Daarnaast stelt het Rijk eenmalig 150 miljoen euro beschikbaar voor gemeenten om energiearmoede aan te pakken. De voorwaarden van deze regeling worden naar verwachting rond 15 november 2021 bekend gemaakt.

Naast de landelijke regeling, onderzoeken wij of en op welke wijze we Capelse huishoudens (tijdelijk) kunnen compenseren via lokale regelingen. Daarbij kijken we naar wat we aan bestaande infrastructuur hebben. Het gaat hierbij om maatwerk. Het college en de raad informeren we over de uitkomsten van dit onderzoek. Afhankelijk van het voorstel stelt het college of de raad de wijze van compensatie vast.

Wat gaan wij doen:	Onderzoeken of en op welke wijze we Capelse huishoudens (tijdelijk) kunnen compenseren via lokale regelingen.
Tijdspad:	Januari - april 2022
Betrokken partijen:	Gemeente Capelle, GR IJsselgemeenten Sociale Zaken

2.3 Monitoring

Voor de monitoring van de aanpak energiearmoede gaan we gebruik maken van gegevens van TNO. In september 2021 verscheen een onderzoek gebaseerd op gegevens uit 2019. Het is de bedoeling dat deze momentopname volgens EU-richtlijnen zal worden omgezet in structurele jaarlijkse monitoring. Daarin komt ook meer inzicht in de doelgroep. Dit helpt ons als gemeente bij het ontwerpen van gericht beleid op het gebied van energiearmoede.

- Naast de gegevens van TNO maken we gebruik van de kennis en ervaring van onze partners en de doelgroep. Een keer per jaar komen alle betrokken partners bij elkaar. Tijdens dat overleg
- bespreken de betrokkenen de voortgang van de activiteiten uit dit actieplan;
 - worden signalen uit de samenleving over energiearmoede vertaald naar (nieuwe) activiteiten, of wordt advies gegeven over het aanscherpen of schrappen van bestaande activiteiten;
 - wordt gekeken waar en met wie samenwerking kan worden versterkt.

De voortgang van de aanpak energiearmoede (cijfers en kennis en ervaring) nemen we op in de Monitor Programma Duurzaamheid (MPD). Dit is de jaarlijkse monitoring naar raad en college.

2.4 Financiering

Het Actieplan Energiearmoede is een eerste beschrijving van een aanpak van energiearmoede in Capelle aan den IJssel.

Het college heeft met de Najaarsnota 2021 structureel € 100.000,- aangevraagd voor de verdere uitwerking van activiteiten. Maximaal een kwart van deze middelen besteden we aan een sterke communicatie-aanpak en uitvoering van die aanpak. Verder willen we deze middelen vooral besteden aan diensten en producten die concreet iets opleveren. We denken nu aan verdere uitwerking van activiteiten 9 (witgoedregeling) of 15 (compensatieregeling). Maar de precieze uitwerking willen we vormgeven mede aan de hand van de wensen van de doelgroep. Deze krijgen wij onder andere via de huisbezoeken van de energiecoaches goed in beeld.

Uiteraard kijken we bij de uitvoering van het actieplan ook naar cofinanciering. Het betreft onder andere:

Energiearmoede toevoegen aan aanbod hulpverleners (activiteit 4)	Eenmalige financiering van de provincie Zuid-Holland vanuit de Community of Practice Inclusieve energietransitie (2022).	Bedrag nog niet bekend. Dit hangt af van de definitieve invulling van deze activiteit. De financiering is voor de inzet van deskundigheid.
Energiecoaches (activiteit 6)	Eenmalig extra financiering vanuit de Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (januari 2021-juli 2022).	€ 431.000
Pilot inductiekoken (activiteit 8)	Eenmalig financiering van de Van Capellen Stichting (2021-2022)	€ 72.500
Installatieservice (activiteit 10)	Eenmalig financiering van de Van Capellen Stichting (2021-2022)	€ 40.000
Community of Practice (COP) Inclusieve Energietransitie (activiteit 12)	Eenmalige financiering van de provincie Zuid-Holland vanuit de Community of Practice Inclusieve energietransitie. (2022)	Hoogte en bestemming van provinciale middelen nog niet bekend. De financiering is voor de inzet van deskundigheid.
Ontwikkelingen en onderzoeken volgen (activiteit 13)	Eenmalige uitkering voor aanpak energiearmoede vanuit het Rijk. (vanaf 2022 – onbekend)	€ 550.467
Totaal (op dit moment bekend)		€ 1.093.967

Geraadpleegde bronnen

- Beantwoording vragen over het toenemende aantal huishoudens dat de energierekening niet meer kan betalen, Ministerie van Economische Zaken en klimaat (16 december 2019)
- Beleidskader aanpak armoede en schulden 'Doen wat werkt', 2021-2024, Gemeente Capelle aan den IJssel
- Beleidskader Werk en Inkomen 2021-2024, Gemeente Capelle aan den IJssel
- De feiten over energiearmoede in Nederland. Inzicht op nationaal en lokaal niveau, Peter Mulder, Francesco Dalla Longa, Koen Straver TNO (september 2021)
- De financiële gevolgen van de warmtetransitie. Een onderzoek naar de investeringsuitdaging, effecten op energie-betaalbaarheid en het potentieel. Joachim Schellekens, Alexander Oei & Robert Haffner (Ecorys in opdracht van Milieudefensie) (2019)
- Energiearmoede en de energietransitie. Energiearmoede beter meten, monitoren en bestrijden, Whitepaper TNO (oktober 2020)
- Energietransitie; er tegenaan met opbouwwerk, Paul Vlaar (november 2019)
- Hogere energieprijzen leiden niet zomaar tot meer duurzaamheid, Paul Luttikhuis en Erik van der Walle, NRC (20 augustus 2021)
- Kamerbrief Financiering en ontzorging woningeigenaren, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (december 2019)
- Kamerbrief Warmtefonds, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (april 2020)
- Kennisdossier energietransitie, armoede en gedrag, Platform31 (<https://www.platform31.nl/wat-we-doen/kennisdossiers/>)
- Leidraad werkwijze gebiedsaanpakken aardgasvrij, Sven Ringelberg, Gemeente Rotterdam (14 maart 2019)
- Meten met twee maten. Een studie naar de betaalbaarheid van de energierekening van huishoudens, Planbureau voor de Leefomgeving (Den Haag 2018)
- Naar een inclusieve energietransitie Zuid-Holland 2021-2023. Voorbij de waan van de dag, Provincie Zuid-Holland
- Notitie Lokale maatregelen om ontstaan van de energiekloof te voorkomen, De Sociale Alliantie (Utrecht, 6 mei 2019)
- Rapportage Energiearmoede: Effectieve interventie om energie efficiëntie te vergroten en energie armoede te verlagen. K. Straver, A. Siebinga, J. Mastop, M. De Lidth, P. Vethman, M. Uytterlinde, ECN (2017)
- Rechtvaardigheid en inkomenseffecten van het klimaatbeleid. De impact van het klimaatbeleid op de inkomensongelijkheid. Robert Vergeer, Frans Rooijers en Marc Davidson Advies (CE Delft, maart 2017)
- Toolkit energie armoede (<http://energiearmoede.nl/>)
- Verduurzamen met een smalle beurs, Platform 31 (Den Haag, maart 2020)
- Verduurzaming: een heilig huisje in aanbouw? Obstakels van huiseigenaren in beeld, Corinne van Gaalen, Marcel Warnaar, Sanne Lamers (NIBUD) (mei 2019)

